

ÍNDEX

UAB - Grups de treball d'EpD en Facultats (GEDEF)	3
UAB - Mínor de Desenvolupament Sostenible i Ciutadania Global.....	6
UB - Treballs de Fi de Grau en projectes socials	9
UdL - Aules contra la pobresa	12
UPC - La dimensió global als estudis de l'àmbit científicotecnològic.....	14
UPC - Programa UPC REUTILITZA.....	17
UPC - Integració de la competència transversal "Sostenibilitat i Compromís Social" (SICS) a la FIB ...	21
URV - Clínica Jurídica Ambiental.....	23
URV - Treball Fi de Grau : "Drets de les persones migrants als CIE's"	27

Grups de treball d'EpD en Facultats (GEDEF)

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Facultat d'Economia i Empresa, Facultat de Veterinària / Fundació Autònoma Solidària

DADES DE CONTACTE

fas.cooperacio@uab.cat

TITULACIONS ON ES REALITZA

Facultat d'Economia i Empresa, Facultat de Veterinària

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT

20

ANYS D'EXPERIÈNCIA

Iniciat el curs 2013/14

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

Els GEDEF neixen amb l'objectiu de crear grups de treball horitzontals en el marc de facultats que discuteixin, proposin i accelerin la incorporació de temàtiques relacionades amb el desenvolupament sostenible i la ciutadania global directament vinculades als estudis que es desenvolupen a cada una de les facultats participants. Els GEDEF's estan formats per equips d'entre 15 i 20 persones entre les quals hi ha membres del deganat, professorat i alumnat de la facultat i membres d'entitats i organitzacions externes a l'àmbit universitari que treballen temàtiques afins. La seva composició busca establir espais de treball igualitaris que promoguin el diàleg entre els diversos actors implicats més enllà de les dinàmiques universitàries tradicionals. Els GEDEF estan coordinats des de la FAS però treballen amb l'objectiu d'assolir una continuïtat que vagi més enllà dels límits del projecte on s'emmarquen.

Actualment hi ha dos GEDEF en funcionament: a la Facultat d'Economia i Empresa es treballa per la incorporació de l'Economia Social i Solidària (ESS) com a perspectiva a desenvolupar als plans d'estudi. A la Facultat de Veterinària el focus està posat en la incorporació de la sobirania alimentària. En aquests GEDEF hi participen organitzacions que treballen des de l'economia social i solidària i del sector rural respectivament.

Els GEDEF funcionen a partir de trobades periòdiques on s'estableixen els objectius a assolir i es calendaritzen les prioritats. a partir d'aquí l'organització s'estructura en grups de treball que desenvolupen els objectius determinats per la trobada plenària.

Les activitats proposades són diverses, però sempre es troben emmarcades en l'àmbit formal dels estudis universitaris i en l'etapa dels estudis de grau. Aquestes limitacions responen a les característiques del projecte marc, i busquen aconseguir arribar al màxim nombre d'alumnat possible a partir de la implementació d'aquestes perspectives en aquells plans d'estudis necessaris per obtenir la primera titulació universitària. Actualment els GEDEF estan treballant en:

- Anàlisi dels plans d'estudis per detectar obstacles i oportunitats.
- Recopilació de bones pràctiques dins les facultats i la seva difusió i disposició oberta.
- Assignatures de nova creació directament relacionades amb la temàtica de treball.
- Disseny d'activitats que comptin amb la participació d'entitats externes.
- Detecció i organització de pràctiques externes en entitats afins.
- Promoció de TFG relacionats amb la temàtica de treball específica.
- Difusió de les activitats del GEDEF i de la temàtica de treball a tota la facultat.

Si bé actualment hi ha dos GEDEF en funcionament, està previst iniciar l'experiència a altres facultats de cara el curs vinent. L'objectiu de la FAS en relació a l'activitat és actuar d'impulsora de la iniciativa, i jugar un rol de coordinadora els primers temps amb l'objectiu de garantir l'autonomia del grup a mig termini. D'aquesta manera la iniciativa pot escampar-se a altres facultats de la UAB i es garanteix la seva continuïtat a llarg termini.

Els GEDEF són una iniciativa iniciada en el marc del projecte "Impulsant l'Educació per al Desenvolupament a la Universitat" promogut per la Fundació Autònoma Solidària (FAS) i finançat per l'Ajuntament de Barcelona en el marc de la convocatòria Barcelona Solidària i per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD). Aquest projecte promou la incorporació de l'educació crítica i compromesa als plans d'estudis formals de les titulacions de grau a partir de l'organització i dinamització d'activitats diverses.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

Els GEDEF són una iniciativa nova i novedosa, i com a tal es troben amb les dificultats típiques de l'inici de projectes de característiques similars. L'impuls inicial que genera una proposta d'aquest tipus es veu reduït un cop s'estableixen dinàmiques de participació que no sempre donen fruits visibles a curt termini. La coordinació de la FAS, positiva i indispensable per l'inici de la proposta, pot alentir la implicació dels membres del GEDEF de manera autònoma, ja que no sempre és àgil fer el trasllat de la gestió i lideratge. A més, les dinàmiques universitàries i la sobrecàrrega docent dificulten la implicació del professorat i l'establiment de dinàmiques de treball estables. Amb tot, la detecció d'aquests obstacles en els primers GEDEF creats possibilita la introducció de canvis i noves dinàmiques que intentin sobrepassar les dificultats en la creació de propers grups.

En quant a oportunitats, els GEDEF possibiliten un espai de diàleg igualitari entre actors diversos que no sempre és fàcil de trobar en la dinàmica universitària. Aquest espai fa possible la reflexió i creació d'estratègies que treballen per introduir noves perspectives als estudis universitaris. Aquí, l'acompanyament de la FAS hi juga un rol positiu, ja que permet la incorporació de recursos humans

i materials que col·laboren a desenvolupar les accions proposades des del GEDEF. Més enllà de les activitats específiques és també rellevant la reflexió que l'existència del GEDEF pot aportar a les facultats on estan en funcionament, tant pels seus propis membres com per la resta d'actors. En aquest sentit, el coneixement i difusió de l'experiència afavoreix una reflexió i diàleg que promou el coneixement de les temàtiques treballades per part de l'alumnat i la possibilitat d'incorporació d'aquestes a les classes i altres activitats acadèmiques per part del professorat i els òrgans rectors.

ALTRES

- El GEDEF d'Economia i Empresa està desenvolupant un blog que ha d'aportar informació i recursos útils pel professorat i l'alumnat en relació a l'Economia Social i Solidària. Està en construcció, però podeu consultar-lo a: <http://universitatieconomiasolidaria.wordpress.com/>
- Del 15 al 17 d'abril es celebraran a Barcelona les Jornades de Sobirania Alimentària, organitzades per la FAS amb la col·laboració del CCD-UPF, la Fundació Solidaritat UB i la Revista Sobirania Alimentària, on el GEDEF de Veterinària hi tindrà una participació destacada.

Mínor de Desenvolupament Sostenible i Ciutadania Global

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia.

Coordinador acadèmic: Josep Espluga

DADES DE CONTACTE

josepluis.espluga@uab.cat

TITULACIONS ON ES REALITZA

Totes les titulacions de grau de la UAB

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT

10

ANYS D'EXPERIÈNCIA

1, iniciat el curs 2014-2015

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

Un mínor és un itinerari d'universitat adreçat a l'alumnat de totes les titulacions de grau que té com a finalitat l'assoliment de competències pròpies d'un àmbit diferent del que constitueix el nucli principal de la seva titulació, mitjançant assignatures d'altres plans d'estudis, articulades entorn a una temàtica concreta, que l'estudiant pot escollir de cursar com a crèdits optatius. Els mínors queden acreditats al Suplement Europeu del Títol de Grau i no suposen cap cost addicional per a l'estudiant.

El mínor de Desenvolupament Sostenible i Ciutadania Global pretén proporcionar una formació bàsica, de caràcter transversal i interdisciplinari des de la perspectiva del desenvolupament sostenible i sota la concepció d'una ciutadania global crítica que acosti l'alumnat a les aproximacions científiques en aquest àmbit. En concret, ha prioritzat dos grans eixos de continguts: a) Desenvolupament econòmic, social i sostenible i b) Governança, drets humans i ciutadania global, amb aquests objectius:

- Promoure entre l'alumnat universitari el coneixement entorn a les causes estructurals de les desigualtats i l'anàlisi crítica del model i les polítiques de desenvolupament vigents.
- Donar a conèixer el marc teòric i conceptual d'altres paradigmes de desenvolupament que es fonamenten en principis de sostenibilitat econòmica, social i ambiental.
- Fomentar la comprensió respecte les relacions de poder a nivell internacional i les problemàtiques actuals, així com del sistema de drets humans i el paper de la societat civil

en contextos de crisis globals.

- Facilitar el coneixement d'estratègies, mètodes i dispositius de participació ciutadana amb potencialitat transformadora, en el marc d'un Estat social i democràtic de dret.

Actualment, la programació del mínor consta de 54 crèdits (9 assignatures) que s'imparteixen a 5 facultats diferents. L'alumnat ha d'escollir i superar 30 crèdits (5 assignatures) per obtenir l'acreditació. Es preveuen un total de 15 places. El curs 2014-15, en el primer any d'implementació, s'hi han matriculat 12 persones.

La iniciativa va ser promoguda per la Fundació Autònoma Solidària (FAS), en el marc d'una línia de treball més àmplia orientada a fomentar l'Educació per al Desenvolupament en l'àmbit formal universitari. El disseny del mínor va comptar amb el suport i la col·laboració del Vicerectorat d'Estudiants i Cooperació, la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia, que n'assumeix la coordinació i la gestió acadèmica, i les altres facultats participants: Economia i Empresa, Ciències de la Comunicació, Ciències de l'Educació i Filosofia i Lletres.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

Els mínors són itineraris oficials de la UAB i com a tals han de ser aprovats per la Comissió delegada del Consell de Govern amb competències sobre l'ordenació acadèmica. Això significa que cal seguir un procés i format oficial per tal d'obtenir l'aprovació.

En el cas del mínor de desenvolupament sostenible i ciutadania global aquest procés es va dur a terme durant el curs 2013-14, impulsat per la Fundació Autònoma Solidària. Es va iniciar amb una revisió en profunditat i selecció de les assignatures dels diferents plans d'estudis UAB d'interès potencial i amb un apropament al professorat responsable i als centres respectius per tal de presentar la proposta i estudiar-ne la viabilitat. La selecció final d'assignatures proposades va anar reduint-se atenent a les restriccions de la normativa de la UAB (màxim 60 crèdits per mínor) i tenint en compte els criteris dels dos eixos d'interès i el caràcter interdisciplinari de l'oferta. En les fases finals del disseny del mínor es va fer la proposta de coordinació a la Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia i es va proposar al professor Jopep Espluga com a coordinador. A finals del curs 2013-14 es va presentar oficialment la proposta que va ser aprovada per la Comissió delegada del Consell de Govern.

Obstacles: els mínors són una oferta encara recent a la UAB, especialment els que tenen un caràcter interdisciplinari. En conseqüència, són encara força desconeguts per part de l'estudiantat i professorat. Pel que fa al primer col·lectiu cal treballar per donar-los a conèixer, fent difusió de l'oferta i assegurant que sigui atractiva pels estudiants. En quant al professorat, cal treballar per superar les reticències que pot suposar el fet de tenir alumnat procedent d'altres titulacions i a un possible petit augment de ràtio d'alumnes (el mínor ofereix un total de 15 places, tot i que es poden posar límits al nombre d'alumnat que pot escollir cada assignatura, essent, generalment, d'un màxim de 10 alumnes).

Oportunitats: el mínor és una iniciativa que visualitza i atorga rellevància a tasques que ja s'estan desenvolupant a la universitat. Agrupant assignatures a l'entorn d'una oferta específica es reconeix les oportunitats d'estudi d'una temàtica concreta que ofereix la universitat, alhora que se n'augmenta el seu potencial en fer-les accessibles als estudiants de totes les titulacions. En el cas de l'Educació per al Desenvolupament, és una oportunitat per evidenciar les tasques que ja desenvolupen diversos professors i plans d'estudis, així com per donar a conèixer les dinàmiques d'interdependència global des d'una perspectiva crítica a l'alumnat. Si bé aquest mínor està majoritàriament vinculat a les àrees humanístiques i de ciències socials, el seu desplegament pot entendre's també com una primera fase, que possibilita la creació de nous mínors que es vinculin només a un dels eixos específics i que es desenvolupin en àrees més concretes.

Treballs de Fi de Grau en projectes socials

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat de Barcelona (UB)

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Facultat d'Economia i Empresa

DADES DE CONTACTE

M.Cristina Poblet Farrés

Avda. Diagonal 690

08034 Barcelona

mcpoblet@ub.edu

TITULACIONS ON ES REALITZA

Actualment: estudiants dels graus d'ADE i Economia

Proximament també: estudiants del grau de Sociologia

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT

2

ANYS D'EXPERIÈNCIA

Estem en el primer any

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

• Objectius

Utilitzar els TFG com a eines d'estudi i diagnosi de les realitats i/o necessitats d'entitats integrants de sectors alternatius com el de l'economia social, la banca ètica, etc. Amb aquesta immersió acadèmica volem activar la conscienciació i el compromís dels estudiants amb el seu entorn econòmic i social.

• Temàtica

En aquest curs 2014-2015 s'estan fent TFG sobre finançament ètic. Les propostes ens les han proporcionat l'Associació FETS-Finançament Ètic i Solidari. Concretament, durant el primer semestre dels cursos s'estan desenvolupant dos TFG sobre:

- Anàlisi comparativa de les eines financeres sorgides de l'economia col·laborativa i les finances ètiques.
- Estudi comparatiu dels sistemes d'avaluació etico-social entre els diferents projectes de finances ètiques i solidàries.

Al llarg del segon semestre, es faran dues propostes més:

- L'impacte social de les finances ètiques. Una anàlisi dels projectes finançats per les entitats de finances ètiques a Catalunya.
- Anàlisi del perfil del client de la banca ètica a Catalunya/Estat espanyol.

- **Metodologia**

La realització del TFG suposa la culminació dels estudis de grau, i per tant, on s'han d'abocar els coneixements, les capacitats i competències que s'han rebut i desenvolupat al llarg dels estudis.

Aquest tipus de TFG, al haver estat proposats per una entitat que fomenta el finançament ètic, suposen per l'estudiant una immersió en aquest sector, treballant dades, informacions i contactant amb personal i experts del mateix.

- **Activitats**

A més a més de realitzar les activitats específiques d'un TFG, com són les tutoritzacions acadèmiques, també es realitzen reunions amb personal de diferents institucions de finançament ètic i solidari.

- **Recursos**

A dia d'avui, no es disposen de recursos especials.

- **Perspectives de futur**

Les previsions son esperançadores:

- Per una banda, l'existència d'uns contactes creixents amb sectors socials que prometen noves propostes d'estudi aptes per ser realitzades a l'entorn dels TFGs.
- La resposta dels estudiants/candidats a optar a fer aquests TFG també és bona. Les previsions apunten a l'augment.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

Podem considerar dos nivells d'obstacles:

- Un de tall organitzatiu, intern al procés de gestió dels TFG. Trobar al professorat interessat en la tutorització d'aquests TFG. Actualment aquesta opció de TFG, tot i estar incorporada al circuit estàndard de la gran majoria de treballs de fi de grau de la Facultat d'Economia i Empresa de la UB, encara és una excepció dins del sistema i per tant, no disposa de massa crítica de tutors acadèmics. Desgraciadament, sense prou professorat no es pot ampliar aquesta proposta.
- Un problema que afecta als estudiants i que hem evidenciat un cop iniciada la primera edició. Als estudiants els estem proposant treballar en àmbits acadèmics que no han estudiat amb anterioritat en el seu pla d'estudis, per la qual cosa, la realització d'aquest TFG els exigeix un esforç addicional a l'hora de desplegar-los.

Per tant són uns tipus de TFG amb els quals:

- Els estudiants desenvoluparan capacitats i competències adquirides al llarg del Grau.
- Normalment no treballaran sobre coneixements adquirits durant el seu ensenyament.
- En contrapartida, tindran la oportunitat de treballar directament amb entitats i continguts que els proporcionaran una visió més compromesa del seu entorn econòmic i social.

La realització d'aquest tipus de TFG en un entorn acadèmic on no existeix recorregut curricular que els treballi, representen la darrera oportunitat, a nivell de grau, per estudiar-los i conèixer-los.

Aquest discurs evidencia el fet que si existís un trajecte curricular previ amb continguts sobre economia social, sostenibilitat, formes alternatives de finançament, els TFG que se'n derivarien podrien proporcionar recerques més curoses i qualificades, i per tant amb major impacte pels sectors afectats.

Aules contra la pobresa

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat de Lleida (UdL)

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Oficina de Desenvolupament i Cooperació / Albert Roca

DADES DE CONTACTE

odec@int.udl.cat

TITULACIONS ON ES REALITZA

Potencialment totes. Cada any es van afegint propostes al llarg del curs. Confirmades en aquest moment per al curs 2014-2015: Medicina, Infermeria, Fisioteràpia, E. Agrària i alimentació, Arquitectura tècnica, Dret, Administració i Direcció d'Empreses (encara és previsible que se n'incorporin d'altres).

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT

10 (2014-2015, fins ara)

ANYS D'EXPERIÈNCIA

2

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

L'objectiu és la introducció en el currículum de l'estudiantat universitari de matèries i competències associades al desenvolupament i a la cooperació per a desenvolupament. Per a una primera fase pilot s'ha proposat introduir el tema de "la pobresa", donada la seva transversalitat. La demanda portava acompanyada la idea de presentar els resultats d'aquest esforç a la societat lleidatana i al conjunt de la comunitat universitària.

La metodologia varia segons la titulació. L'eix comú és conscienciar l'alumnat de les relacions entre la pobresa i l'activitat professional que està aprenent, començant a treballar com aquesta activitat pot incidir en la lluita contra la pobresa en diferents contextos, des de la nostra societat als països en desenvolupament.

Es fomenta la participació d'acadèmics i d'entitats amb experiència. Per a això, s'està creant una base de dades sobre el teixit associatiu lleidatà. Les possibilitats d'interacció varien segons les modalitats d'acció: sessions informatives i de debat; pràctiques solidàries, TFG, voluntariat... Una perspectiva important és l'associació sistemàtica de les funcions universitàries (docència, recerca i transferència de coneixement) a les accions de cooperació de l'entorn de Lleida.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

La implicació dels centres és fonamental. Aquest és un procés progressiu, que funciona en taca d'oli. La coordinació amb el teixit associatiu i la diversitat de les àrees acadèmiques implicades componen una riquesa, però també un factor de complexitat que obliga a avançar poc a poc.

La dimensió global als estudis de l'àmbit científicotecnològic (GDEE – Global Dimension in Engineering Education)

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Institut de Sostenibilitat (IS.UPC) /Agustí Pérez-Foguet

DADES DE CONTACTE

Web: <http://gdee.eu/>

Contacte: Agustí Pérez-Foguet (agusti.perez@upc.edu) / Boris Lazzarini (boris.lazzarini@upc.edu)

TITULACIONS ON ES REALITZA

És un programa adreçat al professorat vinculat als estudis de l'àmbit científicotecnològic.

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICATS

El programa formatiu comprèn nou cursos de formació on-line que s'han impartit en els tres països on es desenvolupa l'acció (Espanya, Itàlia i Regne Unit). En total han participat més de 250 acadèmics de més de 40 universitats europees.

Així mateix, tot el material docent que s'ha elaborat (lectures vinculades als cursos de formació i casos d'estudi pràctics) està disponible a través d'internet de manera gratuïta.

ANYS D'EXPERIÈNCIA

La UPC té una àmplia experiència en el camp de l'Educació pel Desenvolupament. L'any 1998 s'inicia un primer curs optatiu sobre "projectes de cooperació internacional" com a assignatura de lliure elecció. Posteriorment, aquesta experiència es consolida i s'amplia en un pla a cinc anys (2000-05) amb la finalitat de promoure l'EpD a través de tres eixos diferents: (i) la implementació de temes més específics relacionats amb la cooperació i el desenvolupament, (ii) la creació de materials didàctics per tal d'incorporar l'enfocament de l'EpD de manera transversal, i (iii) la formació dels docents de la universitat en l'EpD. Després d'aquest període s'aprova institucionalment (l'any 2006) el primer Pla UPC Sostenible 2015 (2006-2015), amb l'objectiu d'ampliar la visió estratègica cap al repte del Desenvolupament Humà Sostenible. Aquest pla, conjuntament amb altres actuacions que han confluït amb els seus objectius, han deixat com a llegat una sèrie de visions estratègiques i d'eines que han permès afrontar una transició cap a uns models socials i universitaris més sostenibles. Cal destacar-ne: i) l'aprovació de la Declaració de Sostenibilitat, ii) la Comissió de Sostenibilitat de la UPC, iii) la decisió institucional d'incloure la competència genèrica obligatòria de sostenibilitat i compromís social a tots els programes de grau de la UPC, en coordinació amb l'ICE, iv) el desplegament d'eines i processos d'implantació d'aquesta competència als plans d'estudi (Programa STEP, amb especial menció a STEP-Estudians), v) la creació de l'Institut Universitari de Recerca en Ciència i Tecnologies de la Sostenibilitat (IS.UPC),

recollint i potenciant la vessant acadèmica. A tall d'exemples: l'impuls del Màster en Sostenibilitat i dels programes de Doctorat en Sostenibilitat i en Enginyeria Ambiental, i vi) els processos, eines i accions d'experimentació i aprenentatge per a la introducció de la sostenibilitat en la gestió, la recerca i la docència impulsades per diversos centres, unitats i persones de la comunitat universitària..

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

La Dimensió Global en els Estudis Tecnològics -GDEE- és una iniciativa europea que pretén millorar el coneixement, la comprensió crítica i els valors actitudinals dels estudiants de grau i postgrau dels estudis científicotecnològics en relació al desenvolupament humà i sostenible (DHS). L'objectiu és promoure la integració del DHS com a aspecte transversal en el currículum, mitjançant la millora de les competències dels professors i a través de la seva participació i la dels estudiants en iniciatives relacionades amb el DHS.

Els resultats més destacats del projecte són:

- L'augment de les competències del personal acadèmic en la integració del DHS a l'aula. En el marc d'aquesta iniciativa s'han realitzat un seguit d'activitats amb l'objectiu d'augmentar les competències del professorat en relació a la transversalització del DHS a l'aula. Es van oferir nou cursos de formació on-line en els tres països socis de la iniciativa (Espanya, Itàlia i Regne Unit). Es va elaborar material docent en col·laboració amb acadèmics de diverses universitats europees i d'experts en cooperació internacional. També s'ha desenvolupat material didàctic específic, basat en casos d'estudi reals, per ajudar al professorat a integrar elements relacionats amb el DHS en la docència. Tot aquest material està disponible a la web <http://gdee.eu/> així com en els repositoris de publicacions científiques de les universitats sòcies.
- Creació d'una xarxa d'acadèmics per promoure la integració del DHS als estudis tecnològics. Aquesta xarxa pretén:
 - Ajudar als acadèmics a promoure el DHS en la docència i la recerca.
 - Enfortir l'intercanvi d'experiències i coneixements.
 - Millorar l'intercanvi de recursos didàctics (materials docents, metodologies, etc.).
 - Fomentar acords de col·laboració entre les universitats.

En la promoció de la xarxa d'acadèmics s'han impulsat dues edicions del "Premi Europeu per a les millors pràctiques en matèria d'integració del Desenvolupament Humà Sostenible en l'educació tecnològica".

- Millora dels vincles entre el coneixement teòric (acadèmia) i la pràctica (a través d'organitzacions no governamentals). Amb l'objectiu d'apropar el coneixement acadèmic i l'experiència de les organitzacions no governamentals, així com per facilitar el coneixement mutu i les sinèrgies entre aquestes dos sectors, s'han realitzat diferents accions complementàries:
 - Realització de tallers i jornades per apropar les universitats i les ONG.
 - Implementació d'activitats acadèmiques en els programes de les ONG (ex: Treballs Finals de Màster o Tesis Doctorals en projectes de cooperació).

- Promoció de la participació de les ONG a les activitats formals i no formals de les universitats.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

El professorat potencialment interessat en el DHS té escassos incentius per formar-se en aquest àmbit de coneixement. A nivell institucional, aquesta especialització no està suficientment reconeguda, especialment en l'àmbit científicotecnològic. Per tant, la promoció de l'EpD—tant en docència com en recerca— depèn gairebé exclusivament de l'interès personal i de la voluntat de l'acadèmic. Aquesta falta de reconeixement representa el principal obstacle a la integració del DHS en els diferent sectors acadèmics.

Aquesta iniciativa pretén incidir a nivell personal i institucional per tal d'augmentar la massa crítica de docents capaços de promoure el DHS a l'aula.

ALTRES

Arrel de l'experiència GDEE s'ha promogut la iniciativa "Transversalitzant del DHS en les ensenyances tècniques a l'entorn de Barcelona", amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona – Programa Barcelona Solidària 2013 -, i amb l'objectiu de multiplicar l'impacte del projecte europeu en un context més local. Aquesta iniciativa, desenvolupada en col·laboració amb l'Escola de Cultura de Pau (UAB) i CESIRE-AulaTEC, s'ha dirigit als docents universitaris i també al professorat de secundària de l'àmbit de ciències i tecnologia.

Programa UPC Reutilitza

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

UPC

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

CCD, TECNOLOGIA X TOTHOM, FIB

DADES DE CONTACTE

<http://reutilitza.upc.edu/>

TITULACIONS ON ES REALITZA

Graus de la Facultat d'Informàtica de Barcelona (FIB)

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT

-

ANYS D'EXPERIÈNCIA

19

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

- Què és?

El Programa UPC Reutilitza és una iniciativa de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC-BarcelonaTECH) que es va posar en marxa amb l'objectiu de promoure la Reutilització dels equips i recursos informàtics que es renoven a les diferents unitats de la universitat. El programa s'orienta a allargar la vida útil d'aquests recursos en el moment en què es donen de baixa, a partir d'un treball de revisió i de posada a punt dels equips que permet posar-los a disposició d'entitats i projectes solidaris.

El programa ha funcionat sempre a una escala relativament reduïda, tant pels recursos humans que s'hi poden dedicar —compta amb la col·laboració voluntària de membres de la UPC, la participació dels estudiants de quatre assignatures de la FIB (les quals fan les seves pràctiques en el marc del Programa UPC Reutilitza) i amb el suport de l'estructura del CCD, que també hi aporta un becari— com, sobretot, per les limitacions de l'espai disponible per a emmagatzemar equips. Malgrat això, al llarg d'aquest temps hem aconseguit recollir i Reutilitzar més de 1500 equips, que han permès millorar el funcionament i les activitats d'un gran nombre d'entitats sense ànim de lucre, centres educatius i altres organismes que fan un treball d'alt valor social en el nostre entorn més proper. A més de proveir de recursos informàtics a un extens llistat de projectes de cooperació al desenvolupament executats a diversos països, com ara el Nepal, Cuba, Marroc, Nicaragua, Haití, Colòmbia, El Salvador, Guatemala, Argentina, Guinea Equatorial, Senegal, Paraguai i Bolívia.

- Característiques:

Sostenibilitat

Contribuïm a reduir els residus electrònics i el seu impacte, donant una segona vida a uns equips que s'han donat per obsolets però que encara tenen utilitat.

Compromís social

Combatem la fractura digital i impulesem un treball de sensibilització i, alhora, aportem recursos valuosos a entitats socials que tenen dificultats per adquirir el material informàtic que necessiten per dur a terme les seves activitats.

Aprenentatge

Millorem la formació tècnica i humana dels i de les estudiants que participen en la posada a punt dels equips, que al mateix temps que completen la seva formació universitària tenen l'oportunitat de conèixer altres realitats socials i de posar en pràctica la competència Sostenibilitat i Compromís Social.

UPC

El programa s'integra en l'estratègia i les polítiques de Responsabilitat Social de la UPC i és una de les pràctiques que s'impulsen en la línia de l'Aprenentatge-Servei.

Programari lliure

Impulesem el coneixement i l'ús del programari lliure, ja que els equips es posen a punt amb aquest programari en les versions adequades i adaptades a cada necessitat.

Win-win

Tots els actors que participem en el programa hi sortim guanyant i ho aconseguim amb mínimes despeses de funcionament, ja que aprofitem les estructures pròpies de la UPC.

- Com funciona el programa?

El Programa UPC Reutilitza es nodreix d'equips informàtics que han estat renovats, en la seva majoria procedents de la mateixa UPC, però també de donacions d'altres entitats i empreses i, fins i tot, de particulars que porten el seu ordinador. Es tracta d'equips que, si bé han quedat obsolets per l'ús que fan d'ells les entitats donants, es troben en bones condicions per tenir una segona vida al servei d'entitats i de projectes que no necessitin una gran potència de càlcul. En general, la mitjana d'edat d'aquests equips és de 5 anys i s'estima que encara podran oferir un rendiment adequat durant 3-5 anys més.

La revisió i preparació dels equips -i, si és necessari, la seva reparació- es realitza al llarg de tot l'any en un espai cedit per la Facultat d'Informàtica de Barcelona i, de manera més intensa, durant la celebració de las Jornades UPC Reutilitza, que tenen lloc en els mesos de maig i de novembre.

Als equips se'ls instal·la un sistema operatiu Linux, que varia en funció de les seves característiques. Així, en els equips menys potents s'instal·la una versió de Linux que consumeixi pocs recursos, mentre que a la resta s'instal·la la darrera versió estable. L'idioma en què s'instal·la el sistema operatiu (en castellà, per defecte) es pot modificar si es coneix amb antelació el projecte/entitat al que anirà destinat l'equip.

Una gran part del treball de revisió, reparació i posada a punt dels equips es fa gràcies a la participació dels estudiants de diferents assignatures obligatòries del Grau en Enginyeria Informàtica de la FIB, que programen les seves pràctiques en el marc de les Jornades UPC Reutilitza:

- *Interfícies de circuits* (<http://www.fib.upc.edu/fib/estudiar-enginyeria-informatica/assignatures/CI.html>): amb la supervisió dels professors, els estudiants d'aquesta assignatura (uns 120 cada semestre) revisen i cataloguen els equips i separen els que funcionen correctament dels que necessiten ser reparats.
- *Arquitectura del PC* (<http://www.fib.upc.edu/fib/estudiar-enginyeria-informatica/assignatures/APC.html>): els 20 estudiants que cada semestre fan aquesta assignatura reparen els ordinadors avariats i separen aquells que no tenen solució pel seu trasllat a un Punt Verd, extraient abans totes les peces que es poden aprofitar com a recanvis per altres equips.
- *Administració de Sistemes Operatius* (<http://www.fib.upc.edu/fib/estudiar-enginyeria-informatica/assignatures/ASO.html>) i *Software Lliure i Desenvolupament Social* (<http://www.fib.upc.edu/fib/estudiar-enginyeria-informatica/assignatures/SLDS.html>): els estudiants d'aquestes assignatures, uns 20 cada semestre en cadascuna d'elles, instal·len el sistema operatiu Linux en els equips que ja han estat catalogats i reparats.
- Les Jornades UPC Reutilitza ajuden a prendre consciència sobre l'impacte de les tecnologies de la informació en les persones i la societat, des de la perspectiva de la sostenibilitat i la solidaritat. Cada curs hi col·laboren prop de 350 estudiants que fan possible posar a punt més de 300 equips. Només els equips realment obsolets o irreparables es destinen a peces de recanvi i, el material que no es pot aprofitar, es diposita en un Punt Verd.

Una vegada els equips estan preparats són assignats a entitats que han demanat equipament informàtic. L'assignació es fa tenint en compte el tipus d'entitat, l'ús previst i la disponibilitat d'equips en aquell moment. D'altra banda, les entitats receptores es comprometen a fer un reciclatge adequat dels equips una vegada hagi finalitzat la seva vida útil.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

El Programa UPC Reutilitza s'inicia l'any 1995, quan el Centre de Cooperació per al Desenvolupament (CCD) i el Laboratori de Càlcul de la Facultat d'Informàtica de Barcelona (FIB), ara denominat inLab FIB, van posar en marxa una línia de reutilització d'equipament informàtic procedent de renovacions per donar suport a projectes de cooperació al desenvolupament. El programa es va anar ampliant de forma progressiva, tant pel que fa a la procedència dels equips recollits -en principi abastava únicament equips renovats a la UPC i més tard es va estendre a

donacions d'empreses i particulars- com a la seva destinació posterior. Des de l'any 2003, el Centre de Cooperació al Desenvolupament (CCD) gestiona aquest programa de forma conjunta amb l'associació Tecnologia x Tothom (TXT), una entitat constituïda a la UPC aquell mateix any i integrada per estudiants, personal d'administració i serveis i professorat de les escoles d'informàtica i de telecomunicacions. Aquesta neix amb l'objectiu de posar les tecnologies de la informació i les comunicacions al servei dels col·lectius més desfavorits i d'impulsar una tasca de sensibilització en l'àmbit universitari. La Facultat d'Informàtica de Barcelona (FIB) facilita un espai al Campus Nord de la UPC on s'emmagatzemen els ordinadors i el material informàtic cedit al programa. D'altra banda, UPC Reutilitza es connecta amb els successius Plans de Sostenibilitat aprovats per la UPC i compta amb la col·laboració essencial de l'Oficina de Gestió Sostenible i Igualtat d'Oportunitats (<http://www.upc.edu/gestiosostenible>), que gestiona el programa de recollida de l'equipament informàtic que es renova a la universitat.

ALTRES

En els darrers mesos s'ha fet un esforç per repensar el programa i donar-li una perspectiva molt més institucional, alhora que donar-li més visibilitat i fer-lo més participatiu, obert i transparent. Per això s'ha fet la pàgina web del programa, se li ha donat més entitat i visibilitat i s'està treballant per donar-li més potencialitat, treballant en la via d'obrir la possibilitat de realitzar activitats de voluntariat en l'àmbit TIC, en la línia d'aprofundir en la metodologia de l'Aprenentatge Servei.

Integració de la competència transversal “Sostenibilitat i Compromís Social” (SICS) a la FIB

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Facultat d'Informàtica de Barcelona (FIB), Jordi Garcia

DADES DE CONTACTE

jordi.garcia@upc.edu

TITULACIONS ON ES REALITZA

Grau en Enginyeria Informàtica

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT

40 (?)

ANYS D'EXPERIÈNCIA

10 (inici: 2006)

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

L'any 2006 es van posar en marxa diferents projectes d'innovació docent a la FIB, entre els quals cal destacar-ne dos: la definició de competències professionals per a les noves titulacions de grau, i la introducció de la competència de SICS a la titulació d'Enginyeria Informàtica. Des d'aleshores s'ha anat treballant en la integració d'aquesta, i altres, competències en els estudis de grau.

Les competències s'integren de manera transversal dins de les assignatures habituals dels plans d'estudi, on s'avaluen durant tota la carrera, i es revaliden durant la realització del treball final de grau. A hores d'ara es pot afirmar que la FIB disposa d'uns mecanismes clars i efectius d'integració de les competències transversals en la seva titulació de grau.

El resultat d'aquest treball ha estat publicat a diferents congressos i revistes de caràcter nacional i internacional (18 conferències, 6 revistes i 4 capítols de llibre), dels quals destaquen:

1. *A methodology to introduce sustainability into the final year project to foster sustainable engineering projects*, 44th annual frontiers in education (FIE 2014), Madrid.
2. *Evaluation and assessment of professional skills in the final year project*, 44th annual frontiers in education (FIE 2014), Madrid.
3. *De la teoría a la práctica: cinco años después de la integración de la competencia genérica de sostenibilidad en el Grado en Ingeniería Informática*, XX Jornadas de Enseñanza Universitaria sobre Informática, (JENUI 2014). Oviedo.

4. *Introducing "Sustainability and Social Commitment" skills in an engineering degree, 41th annual frontiers in education (FIE 2011). Rapid City, SD.*
5. *Developing professional skills at tertiary level: a model to integrate competencies across the curriculum, 44th annual frontiers in education (FIE 2014), Madrid.*

El treball realitzat ha estat molt gran, però no acaba aquí. Un grup de professors seguim implicats en diferents aspectes de la innovació i millora docent en els àmbits de les competències professionals, en general, i la sostenibilitat, en particular.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

En el nostre cas, l'oportunitat va ser la posada en marxa dels nous plans d'estudi dels graus en Enginyeria Informàtica. El moment de reformes estructurals van facilitar l'esforç i propiciar el canvi. També facilita l'assimilació l'interès particular que tenen molts professors en aquestes temàtiques. Els obstacles, com sempre, són la reticència al canvi, i la infravaloració que encara mostra part del professorat al treball de competències transversals en titulacions tècnològiques.

Clínica Jurídica Ambiental

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat Rovira i Virgili (URV)

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Facultat de Ciències Jurídiques i Centre d'Estudis de Dret Ambiental de Tarragona (CEDAT) / Maria Marquès Banqué

DADES DE CONTACTE

maria.marques@urv.cat

TITULACIONS ON ES REALITZA

Màster Universitari de Dret Ambiental
Grau de Dret

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT:

14

ANYS D'EXPERIÈNCIA

9 (Inici: curs acadèmic 2005-2006)

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

En l'àmbit del Dret, la *Clinical Legal Education* o formació jurídica clínica és una metodologia d'aprenentatge que participa dels principis de l'aprenentatge servei, estesa internacionalment, fins al punt de ser considerada un moviment global de justícia social com pot comprovar-se en l'obra col·lectiva "*The Global Clinical Movement. Educating Lawyers for Social Justice*", editada per Frank S. Bloch l'any 2011, amb la participació de més de cinquanta autors de tot el món.

A més dels coneguts objectius formatius i socials de l'aprenentatge servei com a dimensió docent de la Responsabilitat Social Universitària, són objectius específics de la Clínica Jurídica Ambiental:

1. L'aprenentatge interdisciplinari del Dret Ambiental.
2. La integració entre la teoria i la pràctica professional.
3. La capacitat de creació de textos jurídics normatius en l'àmbit del Dret Ambiental.
4. La capacitat de gestió i intervenció en conflictes d'interessos en l'àmbit del Dret Ambiental.
5. La sensibilització profunda en temes ambientals.
6. La capacitat de treballar en equip.
7. La responsabilitat davant un encàrrec professional i la motivació per la qualitat.
8. La capacitat per comunicar de manera efectiva els resultats d'una recerca tant oralment com de forma escrita.
9. La capacitat per al tractament de les fonts jurídiques i la presa de consciència de la seva

vinculació amb aspectes extrajurídics.

Equip i dinàmica docent

La Clínica Jurídica Ambiental es caracteritza per ser una experiència d'aprenentatge transversal del Dret, la qual cosa implica la participació de professors de diferents àrees de coneixement, com són el Dret Administratiu, el Dret Constitucional, el Dret Penal, el Dret Internacional i la Filosofia del Dret. Així mateix s'integren en l'equip de la clínica advocats en exercici, ja sigui per exercir la funció de tutor o de col·laborador extern, amb la finalitat d'aportar la perspectiva més pràctica dels casos.

Amb la finalitat de treballar els objectius formatius, l'equip de la Clínica ha desenvolupat una dinàmica de treball pròpia i un programa de competències:

- a) Dinàmica de treball: L'equip docent de la Clínica, abans de l'inici del curs acadèmic, es reuneix en sessió de coordinació per seleccionar els casos proposats pels potencials "clients", amb els quals ha tingut un primer contacte. L'equip docent decideix també la configuració dels equips i l'assignació de tutors, d'acord a diferents criteris d'eficàcia. Una vegada seleccionats els casos i formats els equips, la dinàmica de treball de la Clínica s'estructura entorn de sessions plenàries i treball en equip.

Les sessions plenàries són sessions conjuntes de tots els membres de la Clínica (estudiants i tutors). La seva finalitat és, d'una banda, ampliar la formació jurídica a partir del seguiment de tots els casos en els quals s'està treballant en la mateixa; i d'una altra, oferir la formació instrumental necessària per aconseguir la totalitat dels objectius formatius. Amb aquesta finalitat es programen sessions plenàries de seguiment, a les quals es convida als advocats en exercici, col·laboradors de la Clínica; i segons necessitat, sessions plenàries formatives, per les quals es compta amb experts externs relacionats amb la matèria que estigui treballant algun dels equips.

Quant al treball en equip, una vegada assignat el cas i el tutor, la primera tasca de l'equip és concertar una entrevista amb el "client" per concretar i formalitzar l'encàrrec. A partir d'aquí, durant el curs se celebren tantes reunions d'equip amb els tutors com siguin necessàries.

- b) Programa de competències: tenint en compte la diferent naturalesa dels objectius formatius, es programen una sèrie de sessions instrumentals que poden tractar: 1) tècniques d'entrevista al client; 2) gestió de la informació i el coneixement en l'àmbit jurídic; 3) eines de campus virtual; 4) treball en equip; i 5) comunicació oral. Totes aquestes sessions van a càrrec d'especialistes i col·laboradors de la Clínica.

Destinatari del Servei

La Clínica Jurídica Ambiental treballa a petició d'entitats que, per una translació literal de la terminologia anglosaxona més utilitzada en el moviment clínic, reben el nom de "clients", els quals

han de complir una sèrie de requisits per poder participar i ser destinataris del servei. Amb el doble propòsit de no concórrer en competència deslleial amb el sector professional i de donar resposta a la responsabilitat social de la Universitat, el destinatari del servei ha de ser una entitat o institució sense ànim de lucre, la finalitat del qual sigui la consecució de l'interès general. En conseqüència, el destinatari del servei haurà de ser un organisme o entitat de l'Administració pública, com és un Ajuntament o una Diputació Provincial; l'Administració de Justícia, com és el Ministeri Fiscal; i Organitzacions No Governamentals (ONG's) o altres associacions, com pot ser una plataforma ciutadana, una associació de veïns o una associació ecologista.

Tipologia de serveis

D'acord amb la lògica i els principis de la formació jurídica clínica són els propis "clients", els destinataris del servei, els qui proporcionen el cas, és a dir, els qui sol·liciten el servei que requereix de la Clínica Jurídica. En el nostre cas, en tractar-se d'una Clínica Jurídica Ambiental, els supòsits giraran entorn del Dret ambiental.

D'altra banda, atès que en el nostre sistema jurídic els estudiants no poden participar en un procediment judicial, els serveis que es prestin consistiran en: la redacció de dictàmens i informes jurídics, assessorament a ONG's, fundacions, associacions i col·lectius, redacció de propostes normatives d'àmbit local; conciliació i mediació ambiental. En atenció al perfil del destinatari aquests casos seran d'abast internacional, estatal, autonòmic o local.

Resultats i línies de futur

Des de l'inici de l'activitat de la Clínica Jurídica Ambiental l'any 2005 i fins l'any 2014, s'ha treballat en 45 casos, alguns d'ells com s'ha indicat, de caràcter internacional. L'impacte social de la Clínica Jurídica és el propi de l'aprenentatge servei en la mesura que s'incideix fonamentalment sobre els estudiants, treballant la competència social (impacte social diferit), així com també directament sobre les necessitats de la comunitat.

En ocasions, el treball de la Clínica ha tingut impacte mediàtic, ha conclòs amb la publicació per part del client de l'informe resultant o ha incidit en la legislació local i fins i tot internacional.

Des de la perspectiva de l'aprenentatge, la qualitat de la proposta educativa va ser reconeguda amb el Premi a la Qualitat Docent del Consell Social de la URV l'any 2007.

Un dels reptes de futur de la Clínica és treballar de forma interdisciplinària amb estudiants d'altres branques del coneixement, en la mesura que els problemes ambientals solen tenir aquest caràcter. Si bé s'ha pogut assajar ja alguna experiència interdisciplinària, l'aprovació l'any 2012 del document marc del Programa d'Aprenentatge Servei pel Consell de Govern de la URV, permet pensar en l'optimització d'oportunitats en aquest sentit.

D'altra banda, la virtualització del Màster Universitari de Dret Ambiental, planteja un nou repte en la definició de la metodologia de treball pel curs acadèmic 2015-2016.

Finalment, si bé la Clínica Jurídica Ambiental ja ha estat present en diferents fòrums nacionals i internacionals, ha estat objecte de publicacions i ha compartit bones pràctiques i recursos amb altres clíniques jurídiques espanyoles, la constitució, l'any 2013, de la *European Network for Clinical Legal Education* d'una banda, i el paper de lideratge de la URV en la creació d'una xarxa internacional específica de Clíniques Jurídiques Ambientals en el context de la *IUCN Academy of Environmental Law*. Una organització que agrupa a 150 universitats de tot el món amb dedicació al Dret ambiental, permet augurar encara més oportunitats en el desenvolupament i l'impacte social de la Clínica Jurídica Ambiental, ja sigui a nivell nacional o internacional.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

La primera experiència de clínica jurídica a l'estat espanyol es va dur a terme a la URV durant el curs acadèmic 2002-2003 en l'àmbit del Dret penitenciari i amb la col·laboració del Centre Penitenciari de Tarragona. Els bons resultats de l'experiència, que es va aplicar encara dos cursos acadèmics més com a assignatura extracurricular, i el reconeixement que va suposar la concessió de la Distinció Jaume Vicens Vives a la Qualitat Docent Universitària de la Generalitat de Catalunya en 2003, va animar a un grup de professors del Departament de Dret Públic a dissenyar una segona experiència d'APS a la Facultat de Ciències Jurídiques que aportés, com a element innovador respecte de la primera experiència jurídica clínica, l'enfocament transversal en l'aprenentatge del Dret.

Així va néixer la Clínica Jurídica Ambiental en el curs acadèmic 2005-2006, avui integrada al Centre d'Estudis de Dret Ambiental de Tarragona - CEDAT (<http://www.cedat.cat>) de la URV i configurada com a assignatura obligatòria del Màster Universitari de Dret Ambiental, postgrau que compta amb estudiants de diferents nacionalitats. Per més que la col·laboració amb la Clínica no es troba limitada als estudiants d'aquesta assignatura sinó que admet la participació d'altres estudiants, com poden ser els del Grau de Dret en el context de l'assignatura Pràctiques Externes, o la col·laboració puntual d'estudiants de doctorat.

La vinculació de la Clínica Jurídica Ambiental amb un centre de recerca i la integració curricular en el màster van ser considerats dos elements clau tant pel reconeixement de l'activitat de la Clínica, com per la seva sostenibilitat acadèmica i econòmica.

Igualment estratègic es va considerar la vinculació amb iniciatives de la mateixa naturalesa, tant a nivell estatal com internacional.

Finalment, la institucionalització de l'aprenentatge servei a la URV l'any 2012 i la conseqüent inclusió formal de la Clínica Jurídica Ambiental en el Programa APS, és una nova oportunitat en el procés d'implementació de la Clínica.

ALTRES

http://www.urv.cat/aprenentatgeservei/dret_ambiental.html#amb

Treball Fi de Grau : "Drets de les persones migrants als CIE's"

Bones pràctiques d'EpD en l'àmbit formal universitari a Catalunya, 2014-15

UNIVERSITAT

Universitat Rovira i Virgili

CENTRE/PERSONA RESPONSABLE

Facultat de Ciències Jurídiques / Víctor Merino Sancho

DADES DE CONTACTE

victor.merino@urv.cat

TITULACIONS ON ES REALITZA

Grau de Dret

NOMBRE DE PROFESSORAT IMPLICAT:

1

ANYS D'EXPERIÈNCIA

1 (inici: curs acadèmic 2012-2013)

DESCRIPCIÓ (OBJECTIUS, TEMÀTICA, METODOLOGIA, ACTIVITATS, RECURSOS, PERSPECTIVES DE FUTUR)

Aquesta experiència docent s'emmarca en un projecte interdisciplinari, pel qual es crea el setembre de 2013 la "Clínica Jurídica de Drets Humans ". Una iniciativa vinculada al Programa d'Aprenentatge Servei de la URV, aprovat pel Consell de Govern en la seva sessió ordinària del 23 de febrer de 2012.

La "Clínica Jurídica de Drets Humans" ha estat una iniciativa d'un grup de professors i professores de diverses àrees de coneixement del Departament de Dret Públic que assumeixen el repte de promoure i dur a terme experiències d'Aprenentatge Servei en l'àmbit dels drets humans, vinculant potencialment professorat d'altres departaments de la URV, en la mesura que els casos a resoldre plantegin qüestions interdisciplinàries.

La Clínica Jurídica de Drets Humans suposa un espai d'aprenentatge on els estudiants implicats posen en pràctica els coneixements prèviament adquirits a través d'activitats en les que actuen com a juristes; estudiant i resolent casos reals, plantejats per clients també reals, sota la supervisió de professors universitaris. Els destinataris del servei són persones o col·lectius en situació de vulnerabilitat social -o en risc de formar-hi part- o bé entitats/institucions interessades en la consecució del interès general o comunitari.

Amb aquesta metodologia d'aprenentatge s'aconsegueix, d'una banda, treballar les competències i les habilitats que ha de tenir tot professional del dret, enfrontant-se als dilemes ètics que puguin sorgir en l'exercici professional, i als problemes de la realitat social, especialment dels col·lectius

més desafavorits; d'altra banda, i donada la naturalesa dels casos a tractar, la metodologia contribueix a formar juristes compromesos socialment i sensibilitzats davant les desigualtats i en la lluita contra la injustícia. És a dir, amb una major consciència social, desplegant així la funció social que tota universitat pública ha de complir (responsabilitat social universitària).

En la Clínica Jurídica de Drets Humans s'aglutinen diverses activitats d'APS, sent els TFG una de les línies d'encaix curricular que preveu el programa APS, d'acord a la normativa de TFG de la Universitat Rovira i Virgili i del FCJ, el que permet dur a terme activitats com la d'aquest TFG. Aquesta experiència també s'emmarca en un projecte interuniversitari que té com a objectiu la realització d'un informe sobre la situació amb la que s'ha detingut a la població interna dels Centres d'Internament d'Estrangers (CIES), el que permet valorar les condicions de la detenció (possible vulneració de drets, identificació per ètnia, etc.). L'informe es realitza per encàrrec d'ONGs, específicament aquelles que conformen la Plataforma pel Tancament dels CIES. Les universitats que hi participen són la Universitat de València, la Universidad Complutense de Madrid, la Universidad de Alcalá, la Universitat de Barcelona i la Universitat Rovira i Virgili. En el cas de la URV, tres estudiants de dret elaboren l'informe en el context del Treball de Fi de Grau.

Les activitats que varen realitzar els estudiants:

1. Disseny dels ítems de l'enquesta sota la supervisió, i en col·laboració de les ONGs de la Plataforma. L'enquesta té com a objecte d'estudi la població dels CIE, d'on s'extrauran els elements a valorar per a la futura redacció de l'informe final.
2. Realització de l'enquesta. Com que l'accés als CIE no està garantit, per les característiques pròpies d'aquests centres, es va valorar la possibilitat de sol·licitar que passessin l'enquesta els voluntaris de la Plataforma. Com que finalment no va ser possible, es va plantejar com a forma alternativa de fer l'enquesta la comparació amb enquestes d'altres universitats.
3. Està pendent l'avaluació de les dades i realització de l'informe conjunt per les clíniques implicades, així com la realització d'un informe final amb la resta d'estudiants de les universitats que hi participen.

L'instrument de pràctica reflexiva i avaluativa que es va fer servir com a activitat individual fou un diari. Aquest contenia una reflexió per part de cadascun dels alumnes en què es valorava i avaluava l'experiència. Es va considerar oportú que aquesta mateixa valoració la realitzés el professorat.

Els estudiants presentaren com a Treball de Fi de Grau un informe elaborat a partir de l'enquesta i el diari. En aquest, analitzaven de forma crítica i en relació amb la major part d'aspectes possibles, la realització d'aquesta experiència: explicant els coneixements previs que els alumnes podien tenir sobre els CIE, i comprovant la manca de coneixements al respecte. Van continuar redactant-les amb freqüència. El professor va revisar les entrades d'acord amb les fases preestablertes. Finalment, va ser aquest diari l'instrument que es va avaluar, permetent així una avaluació individualitzada, d'acord amb la normativa sobre TFG del Grau de Dret.

PROCÉS D'IMPLEMENTACIÓ (OBSTACLES I OPORTUNITATS)

Els objectius assolits són:

- Promoció de l'APS en l'àmbit dels drets humans en el si de la URV, com a acció vinculada al Pla d'Actuació del Programa d'APS de la URV.
- Promoure la incorporació de l'APS en la docència dels membres de la clínica, tots ells afins a l'àmbit dels drets humans.
- Promoure i millorar l'aprenentatge actiu i la formació pràctica de l'estudiantat de la Facultat de Ciències Jurídiques i, potencialment, d'altres centres.
- Analitzar com avaluar la competència C5 del currículum nuclear: *comprometre's amb l'ètica i la responsabilitat social com a ciutadà/na i com a professional.*
- Promoure la defensa dels drets de les persones o col·lectius més desfavorits o en risc d'exclusió social.
- Promoure la contribució de professorat i estudiantat en la responsabilitat social universitària (RSU).
- Promoure la col·laboració entre la Facultat de Ciències Jurídiques, els professionals del dret, les entitats i les organitzacions socials.
- Considerar l'elaboració de documents que recullin el resultat de l'encàrrec rebut pels estudiants (en funció del cas: informes jurídics, protocols d'actuació davant la violació d'algun dret, guies divulgatives de drets i deures, entre d'altres).
- Difusió de les activitats i resultats de la clínica a través de xarxes socials i altres mitjans de comunicació.
- Col·laboració amb altres clíniques jurídiques universitàries, espanyoles o estrangeres.

A més a més, la integració de nou professorat al programa APS o la reflexió al voltant de la metodologia clínica a l'aprenentatge del dret probablement sigui un dels reptes del nous estudis de dret. Amb projectes com aquest, es fa palès la innovació docent i la necessària incorporació d'experiències docents interdisciplinàries que promouen una millora de la qualitat docent. Amb aquesta experiència s'ha iniciat un projecte que va més enllà d'aquest primer moment.

ALTRES

http://www.URV.cat/aprenentatgeservei/dret_resum.html

Organitza:

Amb la col·laboració de:

